

tott használati célszerűség elve csődöt mondott volna. Eltekintve a villanyvilágítás raffinált lehetőségeitől, a beépített szekrényektől, rádió- és cocktail-készülékektől és a (valljuk meg őszintén, förtelmes) hajlított acéleső-székektől a többi, a nehezen mozdítható troglodita ülő- és hentergő-bútor, a többhüvelyknyi vastag lapjakkal keresztbefürészelt fatörzseken, oszlopokon nyugvó asztalok, komplikált szerkezetű etagerek stb. mintha nem éppen a mai viszonyoknak megfelelő szűkös lakásokra volnának szabva és éppen nem célszerűségükkel, hanem inkább exotikus faanyagukkal, ércel, cifra szövetekkel akarnák előkelővé, drágává — tehát időszerűtlenné — tenni a szegény lakó otthonát.

És jaj, ha a gépészmérnök lett lakberendező dekorálni kezd! Mert technikai mindentudására támaszkodva és ex offo kirekesztve tervezéséből mindent, ami a multak hagyományaira csak halványan emlékeztethetne, olyan logikátlan, olyan önkényes, olyan sértően anti-funkcionális lesz, hogy hasonló, saját elméletükkel ellentétben álló bűnöket bizony a régi-módi dekoráló művészek soha el nem követtek volna. Hogy csak egy példát említsünk, a könyvben nem kevesebb, mint hat olyan asztalt találunk — angolt, franciát, amerikai — melynek lapja alul lekerekített vagy pláne egészen kör-alakú acéltámasztékon nyugszik, mint egy böleső. Elhisszük a tervezőnek, hogy ez csak látszólagos hintáló konstrukció és valójában olyan stabil az asztal szerkezete, hogy semmi körülmények között sem fog megbillenni a lapra nehezedő súly alatt. De akkor minek azt a kellemetlen illúziót kelteni, mintha rögtön lefordulnának a tányérok és virágvázák (feles-

leges dekoráció!) mihelyt rákönyököl valaki az asztal szélére? Vannak egyszerű csővel alátámasztott üveg-asztallapok is, olyan összekötő szerkezettel, melybe okvetlenül belebotlik, aki óvatlanul közeledik hozzá. Vannak a falba eresztett íróasztalok, melyeken írni nem lehet. Szóval lakások, melyekben lakni nem, csak csodálkozni lehet — és unatkozni. Valahogyan emlékeztetnek azokra az új, nyílegyenes, tükörsíma, széles, kitűnően világított autótutakra, melyeken minden zavaró eshetőség kizárásával olyan kitűnően van szabályozva a forgalom, hogy az autók legnagyobb gyorsaságuk kifejtésével szinte behúnyt szemmel száguldnak rajtuk. Azt hallottam, hogy ezeken az utakon is fordulnak elő balesetek, mert a figyelmet ébrentartó változatosság és imprévu hiányában gyakran megesik, hogy a soffőrök elaluszhatnak a volán mellett, az egyformaság és üresség hipnotizáló hatása alatt, unalmukban.

Az évkönyv előszavának írója optimista. Bizonyos szerény kezdésekből, arra következtet, hogy megint pitymallik a szépet önmagáért kereső, formákkal, színekkel játszó, intim díszítő művészetnek. A mai stílust — mondja de La Valette — mi zord férfiak diktáltuk, mintegy eltiltva a szegény laikust attól, hogy ártatlanul örülhessen azon, amit lelke mélyén szépnek talál — de amihez nem ért. Majd ha megint egyszer a nő is beleszólhat az ízlés kérdéseibe, ha megint „lady“ lett a mai asszonyból, mindazzal a jó ízléssel, bájjal, amit ez a szó kifejez, akkor megint a szépség fog bevonulni az otthonba, melyen most a férfiak ünnepélyes elmélete uralkodik.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

VÉGH GYULA

MIT TANULHAT A MAGYAR IPARMŰVÉSZEZET A MAGYAR NÉPMŰVÉSZEZETTŐL?

LEOPOLD ÁCS: WAS VERMAG DAS UNGARISCHE KUNSTGEWERBE VON DER UNGARISCHEN VOLKSKUNST ZU LERNEN? {Die Kunst der letzten 10 Jahre ist ein blosses Experimentieren; bei diesen Experimenten vermischen wir jedoch in den allermeisten Fällen die Elemente des guten Kunstgewerbes. Das ungarische Kunstgewerbe wünscht neue Wege einzuschlagen; es muss aber auf die Erhaltung seines nationalen Charakters aufpassen, denn dieser nationale Charakter ist es, der es von dem Kunstgewerbe anderer Nationen unterscheidet und vor allen andern beliebt macht. Die Volkskunst bietet jene Grundlage für das ungarische Kunstgewerbe, von welcher ausgegangen werden muss, damit sich die Umgestaltung in ein modernes und feines Kunstgewerbe vollziehe. Die ungarische Volkskunst kann man vor allem an den häuslichen Gebrauchsgegenständen studieren. Diese Gegenstände sind materialgemäss und zeichnen sich durch Zweck-mässigkeit, solide Arbeit und Formenschönheit aus. Nur jene Kunst kann nationales Gemeingut werden, die im heimischen Boden wurzelt, denn nur auf dieser Grundlage kann das Schaffen des vom modernen Geist durchdrungenen Künstlers modernes ungarisches Kunstgewerbe werden.

LIPÓT ÁCS: WHAT HAS HUNGARIAN APPLIED ART TO LEARN FROM HUNGARIAN NATIONAL ART? *The artistic movements of the last years consist of constant experiments, but these experiments miss mostly the requirements of good applied art. Hungarian applied art wishes to go on new tracks, but we must be careful that it should stick to its national character, for this is what distinguishes it from other nations applied art, and makes it sought after. Hungarian applied art must be based on national art in order to become fine. Hungarian national art can be studied first on objects used in about the house. Their characteristics are: — their fitness, their materialism, good work and beauty of shape. Only that art can become a common national treasure, which roots from the native soil. On these conditions the work of the artist inspired by the spirit of the century, becomes modern Hungarian applied art.*

Azok a folytonos nyugtalanságok, amelyek az utolsó három évtizedben életünket háborították, egész kulturális fejlődésünket jellemzik. Ezen időszak művészi forrongása állandó keresésből, kísérletezésből, irányváltásokból áll. Egyik „izmus“ felváltja a másikat. Nincs megállás, nincs kifejlődés. Így jutottunk el a német „Sachlichkeit“-ig. Az ebben hangoztatott elvek nagyrésze olyan axiómák, melyek a „jó“ iparművészetnek mindig kellékei voltak és ezek nélkül jó iparművészetet el sem tudunk képzelni.

Természetesnek találjuk, hogy iparművésztünk is az új barázdákon kíván haladni és hogy az új irányú törekvések mellé állott. Igen szép és értékes eredmények mellett a tévedések egész sorát látjuk e téren. Úgy érezzük, hogy igen sok iparművésztünk az új törekvést a német irány utánzásában látja. Ezek alkotásaiból teljesen hiányzik a mai sajátos zamatunk, az a fluidum, amely a magyar alkotásokat más nemzet alkotásaitól megkülönbözteti. Pedig kis nemzeteknél hatványozottan fontos, hogy a kor szellemében készült újszerű iparművészeti alkotásoknak — a jó minőség mellett — egyéni, nemzeti patinájuk is legyen, mert különben elsodródznak a nemzetközi versenyben. Ez nemesak presztizskérdés, hanem — különösen export szempontjából — gazdasági okokból is nagyon fontos. Hiszen az hiányzik belőle, ami a művészet egyik legnagyobb értéke: a nemzeti jelleg.

Itt nem gondolunk vitézkötéses márkázásra. Gondolunk olyasmire, mint amit például két kiváló zeneköltőnk: Bartók és Kodály a muzsika terén alkotott. Műveikben a nemzeti íz az az ékkő, amelyet a világkritika is mint nagy értéket megbecsül. Ez a két nagytehetségű zeneköltőnk évek hosszú során át faluzott és a néppel való közvetlen érintkezés útján gyűjtötte a népdalokat. Ezek szellemét magukba szívva, alkották meg világra szóló műveiket, amelyek szerzőik egyéniségének erős hangsúlyozása mellett modernnek és magyar ízek.

A népművészet terén könnyebb a helyzet.

Ennek legértékesebb alkotásai könnyen hozzáférhető gyűjteményekben vannak elhelyezve és nagyrészt különböző művekben leközölve. Az alkotó művész ezek tanulmányozásába elmélyedve, látni fogja, hogy a régi népművészet nemesak esztétikai szükségletből és alkotás-ösztönből fakadt, hanem kisarjadt a népgazdasági életéből. Ezért törekedett első sorban használati tárgyak alkotására. A művészi tevékenység középpontja a ház volt, mert a nép művészete lényegileg alkalmazott művészet lévén, természetesen a házban található használati tárgyakon nyilvánul meg.

A ház belseje, berendezésének minden darabja a nép egyéniségéhez mért és foglalkozásával egybehangzó volt. Csupa szín és megfelelő vonalmenet volt itt minden. Ahová a szem tekintett, mindenütt a nép szükségleteiből fejlődött és egész életével szervesen összefüggő alkotást látott. Amit csinált, azt egész lélekkel, benső szeretettel és színdús fantáziával csinálta. Ezen alkotások élszerűsége, az anyagnak megfelelő becsületes kidolgozása, őszintesége és formaszépsége mélyen meghatározó és egyúttal követendő példát is mutatnak. Ezek a magyar rög szülőttei és a vidékkel elválaszthatatlanul összeolvadtak. Iparművészetünk továbbfejlesztése szempontjából a népművészeti alkotások megbecsülhetetlen értékkel bírnak. A legkisebb faragás, hímzés, cserép stb. nemzeti formanyelvünk kifejlesztésében egy-egy gazdagító szótag.

Ha azt akarjuk, hogy a művészet közkinccsé váljon, ki kell, hogy a művész a néplélekbe minél jobban elmélyedjen. Mert csak az a művészet válhatik nemzeti közkinccsé, mely a hazai talajban gyökeredzik, amelynek vérkeringése a nemzet életéből táplálkozik. Csak az ily módon kifejlesztett nemzeti művészet fogja az egész nemzetet fényével beragyogni.

Csak a korszellemétől láthatott és a néplélek által inspirált művész fog oly egyénit alkotni, amely modernsége mellett nemzeti ízü is lesz.

ÁCS LIPÓT